

KOMMUNER OG REGIONER

INGENIØRFORENINGENS BUD
PÅ CENTRALE UDFORDRINGER

Oktober 2009

WWW.IDA.DK

INDHOLD

INDLEDNING	4
ERHVERVSUDVIKLING	5
Udfordringer	5
Løsningsforslag	6
Supplerende materiale	7
ARBEJDSMARKED	8
Udfordringer	8
Løsningsforslag	9
Supplerende materiale	10
TRAFIK	11
Udfordringer	11
Løsningsforslag	12
Supplerende materiale	13
VELFÆRDSTEKNOLOGI	14
Udfordringer	14
Løsningsforslag	15
Supplerende materiale	17
OFFENTLIGE BYGNINGER	18
Udfordringer	18
Løsningsforslag	19
Supplerende materiale	20
KLIMATILPASNING	21
Udfordringer	21
Løsningsforslag	22
Supplerende materiale	23

INDLEDNING

Kommunerne og regionerne har ansvaret for mange af de offentlige opgaver, der har størst betydning for menneskers dagligdag. Det gælder for eksempel plejehjem, forebyggelse og genoptræning, sygehuse, forsyning, kloaker, trafikplaner, den lokale erhvervsudvikling og beskæftigelsesmuligheder. Kommunal- og regionspolitikkerne har derfor et afgørende ansvar for, hvilken retning vores velfærdssamfund skal tage de kommende år.

Ingeniørforeningen mener, at det er vigtigt, at de kommende fire års arbejde i de nye regionsråd og kommunalbestyrelser bliver præget af de reelle udfordringer, som politikerne står over for – og ikke kun af de emner, det er let at overskue.

De fleste af Ingeniørforeningens medlemmer arbejder dagligt med risikovurdering og håndtering af komplekse udfordringer blandt andet i kommuner, regioner og det private erhvervsliv. De besidder afgørende viden for de politiske beslutningstagere. En viden som Ingeniørforeningen gerne vil bidrage til bliver bragt i spil både under og efter valgkampen ifm. kommunal- og regionsvalg i efteråret 2009.

Dette oplæg præsenterer seks områder med væsentlige udfordringer, som ingeniører og andre med teknisk-naturvidenskabelig baggrund har en særlig indsigt i og kan hjælpe politikerne med at løse:

- Erhvervsudvikling
- Arbejdsmarkedsindsats
- Trafik
- Velfærdsteknologi
- Offentlige bygninger
- Klimatilpasning

Indenfor hvert af de seks områder har kommunerne og regionerne forskellige udfordringer. Ingeniørforeningen beskriver i dette materiale de vigtigste udfordringer og giver sit bud på løsningsforslag og konkrete anbefalinger.

Materialet er udarbejdet for at inspirere politikere på det regionale og kommunale niveau, såvel som for at engagere borgerne – ikke mindst Ingeniørforeningens medlemmer. Derudover bør Kommunernes Landsforening og Danske Regioner, der varetager de lokale interesser over for de centrale myndigheder, også kunne finde inspiration i oplægget og dets mange kilder.

UDFORDRINGER

Kommunerne og regionerne har et særligt ansvar for at sikre gode vækstbetingelser for det regionale erhvervsliv og iværksættere, da de er væsentlige kilder til økonomisk vækst og beskæftigelse i området. De lokale myndigheder gør ofte en målrettet indsats, men der er typisk plads til forbedringer:

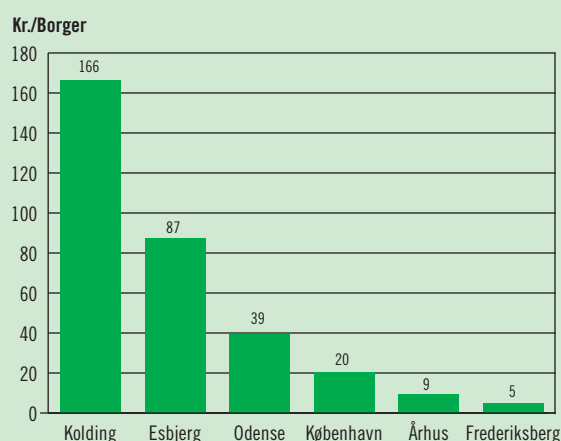
- Regioner og kommuner koordinerer ikke tilstrækkeligt
- Det offentlig-private samspil savner nyudvikling
- Iværksættere oplever tit det offentlige som en byrde snarere end en støtte

Kommunerne og regionerne kan også understøtte erhvervsudviklingen ved offentlig-private samarbejder. Men få kommuner benytter særlige incitamenter, der kan få private virksomheder til at udvikle nye services og produkter til kommunen¹. En IDA-undersøgelse viser, at en fjerdedel af de ingeniører, der driver selvstændig virksomhed, ser manglende offentlige kunder som barrierer for vækst².

På iværksætterområdet er der meget stor forskel på, hvordan kommunerne løfter opgaven med at være den første indgang til det offentlige- og på de ressourcer der afsættes til området. Nogle kommuner har ansat en erhvervschef og konsulenter til at hjælpe iværksættere. Andre kommuner har valgt at udlicitere opgaven til et lokalt erhvervsråd eller eksempelvis et tværkommunalt selskab. Der kan være forskellige fordele ved de forskellige måder at løse opgaven på. Men det er ofte et problem, at iværksætteren hverken på kommunens

hjemmeside eller ved personlig henvendelse let kan finde ud af, hvilken hjælp der som minimum er adgang til i den pågældende kommune.

FIGUR 1: KOMMUNALE UDGIFTER ANVENDT TIL ERHVERVSSERVICE OG IVÆRKSÆTTERI PR. BORGER

Kilde: Danmarks statistik, Kommunale nøgletal og egne beregninger

Mange selvstændigt erhvervsdrivende har i det hele taget svært ved at finde rundt i den offentlige administration og oplever derfor tit kontakten til myndighederne som en belastende tidsrøver i en travl hverdag.

OFFENTLIG-PRIVAT SAMSPIL ER POSITIVT FOR BÅDE KVALITET OG EFFEKTIVITET

En undersøgelse fra Videnskabsministeriet viser, at 71 af de danske kommuner ønsker at gennemføre flere OPP-projekter i fremtiden. Samtidig peger to tredjedele af kommunerne peger på, at det private erhvervsliv kan bidrage til større effektivitet samt højere kvalitet i den kommunale ydelse.

1. "Inside Service Innovation – Challenging Policy", Ministeriet for Videnskab,
2. "Barrierer for selvstændige og iværksættere", IDA Analyse (2009)

LØSNINGSFORSLAG

Etablering af netværk

Erfaringer fra udlandet viser, at de mest succesfulde erhvervspolitiske indsatser bærer præg af engagement fra både erhvervslivet og det offentlige. Dette kræver, at aktørerne mødes på tværs af traditionelle fag- og institutionelle grænser. Virksomheder, uddannelsesinstitutioner og myndigheder mødes ikke af sig selv.

IDA anbefaler

- at der etableres formelle regionale og tværkommunale netværksorganisationer og netværksfacilitatorer, som kan understøtte udviklingen af de rette erhvervsaktiviteter i regionen.

Offentlig-private partnerskaber

Mange lokale erhvervseventyr er startet på grund af interaktion mellem det offentlige og det private: Det kan skyldes en længerevarende offentlig efterspørgsel efter en velfærdssydelse, eller at de offentligt ansatte gennem deres erfaringer på arbejdet får en god ide, som omsættes kommercielt. Denne offentlig-private synergi bør understøttes gennem partnerskaber og øget samarbejde mellem den offentlige og den private sektor.

IDA anbefaler

- at kommuner og regioner opretter praktikordninger på tværs af den offentlige sektor og private virksomheder.
- at der etableres en pulje for brugerdrevne og innovative samarbejdsprojekter om at løse kommunale og regionale udfordringer inden for fx energiforsyning, velfærdsteknologi m.m.

Mere professionelle og innovative offentlige indkøbsfunktioner

Kommuner og regioner har som store kunder mulighed for at præge erhvervsudviklingen ved at optræde som kritisk kunde med fokus på mere end pris. De lokale myndigheder kan bidrage positivt til at udvikle det lokale erhvervsliv ved at blive bedre til at kortlægge og udspecificere krav og behov i udbudsprocessen og ved at blive mere bevidste om fordele og ulemper ved de forskellige offentlig-private samarbejdsformer.

IDA anbefaler

- Kommuner og regioners samarbejde med erhvervslivet professionaliseres gennem videreuddannelse af medarbejdere i indkøbsfunktioner, så der kommer mere fokus på innovation og udvikling i forbindelse med indkøbsprocessen.

En klar kommunal iværksætterpolitik

Kommuner bør formulere en målrettet og aktiv iværksætterpolitik, så det bliver nemmere for borgerne at starte egen virksomhed. Kommunalbestyrelsen bør tage stilling til det serviceniveau, som man tilbyder iværksættere.

IDA anbefaler

- at kommunerne sikrer sig overblik over, hvad der særligt karakteriserer det lokale erhvervsliv.
- at kommunerne formulerer deres iværksætterpolitik med udgangspunkt i det lokale erhvervslivs styrkepositioner.
- at der formuleres en klar servicepolitik for rådgivning til iværksættere, og at denne politik er tilgængelig på kommunens hjemmeside. Det kunne eksempelvis være, at der holdes månedlige vejledningsmøder for iværksættere og potentielle iværksættere, samt at der en gang i kvartalet er adgang til mere dybdegående information gennem et undervisningsforløb over fire aftner.
- at hver iværksætter får én kontaktperson, som håndterer alle henvendelser til såvel kommunen som andre offentlige instanser, så opgaven med at finde rundt i en kompleks offentlig organisation ikke ligger på iværksætterens skuldre, men hos kommunen. Iværksætteren bør have mulighed for one-stop-shopping i sin kommune.

Kommuner og regioner kan med sin personalepolitik fremme iværksætteri

Både kommuner og regioner er arbejdsgivere med mange ansatte. Men disse er kun sjældent selv iværksættertyper. Det er ikke hver dag, at ledere i kommuner og regioner kommer ud for en medarbejder, der springer ud som iværksætter. Derfor bør der formuleres en klar og positiv personalepolitik over for potentielle iværksættere.

IDA anbefaler

- at kommuner og regioner aktivt formulerer en personalepolitik, der giver medarbejdere mulighed for at fortsætte i deres job og langsomt aftrappe jobbet og arbejde på nedsat tid, når de starter egen virksomhed op.

SUPPLERENDE MATERIALE

- "IDAs politik for mere Offentlig-Privat Samspil", IDA (2009)
- "Barrierer for selvstændige og iværksættere", IDA Analyse (2009)
- "Inside Service Innovation – Challenging Policy", Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Innovation (2008)
- "Ingeniørforeningen i Danmarks plan for flere vækstiværksættere", IDA (2006)

UDFORDRINGER

På trods af utallige advarsler overtog kommunerne 1. august 2009 beskæftigelsesindsatsen for både forsikrede og ikke forsikrede lønmodtagere. Advarslerne kommer fra eksperter, arbejdsmarkedets parter, vismænd og mange andre, men regeringen holder fast i sin plan.

For det første advares der mod, at kommunerne skal overtage indsatsen på et tidspunkt, hvor arbejdsløsheden eksploderer med en hastighed, der ikke er set tidligere i Danmark. Det betyder, at der skal anvendes meget energi på udvikling af organisation og administration på et tidspunkt, hvor der er ekstra meget behov for fokus på at betjene den enkelte ledige.

For det andet peger kritikerne på, at kommunerne slet ikke er de rette enheder for beskæftigelsesindsatsen, bl.a. fordi

- Kommunerne ikke har nogen mulighed for at påvirke andre politikområder med relevans for beskæftigelsespolitikken som erhvervs politik, uddannelses politik, finans politik etc.
- Kommunerne er alt for små enheder til at gennemføre en beskæftigelsesindsats. Arbejdsmarkeder er ikke kommunale, men regionale, nationale og internationale.
- Kommunerne har meget ringe beskæftigelsespolitiske erfaringer på det ordinære arbejdsmarked.
- Historisk har der været meget stor forskel på, hvor gode kommunerne har været til at bringe ikke-forsikrede i arbejde.

FIGUR 2: KOMMUNERNES GENNEMFØRELSE AF SAMTALER MED LEDIGE

Stort set alle fejlregistreringer drejer sig om samtaler, der ikke gennemføres til tiden. Arbejdsdirektoratet definerer 15 % fejl eller flere som uacceptable, mens maksimalt 6 % fejl er tilfredsstillende.

Kilde: Arbejdsmarkedsdirektoratets årlige benchmarkingrapport med resultaterne af det kommunale visitationstilsyn, sep. 2009

EN UKOORDINERET KOMMUNAL INDSATS LÆGGER GIFT FOR EN EFFEKTIV FORMIDLINGSINDSATS

Traditionelt har der i den danske model ligget, at AF gennem dialog med arbejdsgivere hurtigt og effektivt matcher ledige jobs med kompetente ledige. Koordineres den kommunale indsats ikke tilstrækkeligt, er der to skræksenerier:

- Virksomheder får alene formidlet ledige, som er bosat i den kommune, de ligger i, frem for de mest kvalificerede ledige til den pågældende stilling.
- Der bliver fri jagt, således at større virksomheder bliver rendt på dørene af mange kommunale jobkonsulenter, der ukoordineret forsøger at få samme typer ledige i arbejde.

Begge scenarier er undergravende for formidlingsindsatsen og dermed for arbejdet med hurtigt at få de ledige i relevant beskæftigelse.

LØSNINGSFORSLAG

Forpligtende tværkommunale samarbejder

Ved at etablere tværkommunale samarbejder, der svarer til de naturlige arbejdskraftoplåde, kan kommunerne imødegå problemet med arbejdsmarkeder, der gennemskæres af kommunegrænser. Hvis kommunerne, i stedet for at agere individuelt, etablerer velfungerende tværkommunale samarbejder om beskæftigelsesindsatsen, bliver det muligt at yde arbejdsgiverne en meget bedre service. Samtidig kan de i højere grad sikre et hurtigt match mellem den lediges kompetencer og en virksomheds behov. Dette vil reducere udgifterne til dagpenge og øge skatteindtægterne.

IDA anbefaler

- at kommunerne etablerer forpligtende tværkommunale samarbejder – evt. baseret på de arbejdskraftoplåde, som bl.a. Arbejdsmarkedsstyrelsen og Danske Regioner anvender.

Inddragelse af alle relevante parter i beskæftigelsesindsatsen

For at tilrettelægge en beskæftigelsesindsats, der imødegår de skiftende samfundsmæssige udfordringer, er det vigtigt at inddrage de væsentligste kompetencer på området. Disse findes blandt arbejdsmarkedets parter, regionale erhvervsfremmeaktører, brancheorganisationer, uddannelsesinstitutioner og andre i den kommunale beskæftigelsesindsats. Ofte vil de aktuelle problemer være ens i de forskellige kommuner i samme område. Derfor er det u hensigtsmæssigt, at hver eneste kommune opretter egne rådgivende organer, som kommer til at konkurrere med områdets andre kommuner, om relevante eksperters tid og engagement.

IDA anbefaler

- at der etableres 8-10 "arbejdskraftråd" baseret på arbejdskraftoplådene. Disse råd får til opgave at dimensionere og prioritere den kommunale beskæftigelsespolitiske indsats. Indsatsen skal prioriteres på basis af centralt udmeldte politiske prioriteringer og beskæftigessituationen i de enkelte arbejdskraftoplåde.
- at arbejdskraftrådene bl.a. består af medlemmer fra kommunerne, arbejdsmarkedets parter, lokale relevante brancheorganisationer og uddannelsesinstitutioner og erhvervsfremmeaktører. Rådene skal have sekretariatsbetjening.
- At arbejdskraftrådene erstatter de lokale beskæftigelsesråd, og kommunerne indgår etårige kontrakter med arbejdskraftrådene.

Samarbejde om redskabsudvikling

Den stigende ledighed har ikke betydet, at der på finansloven er sat flere midler af til at udvikle og gennemføre nye aktiviteter, der kan imødegå denne stigning. I tidligere perioder med høj ledighed har det være kutyme, at der blev afsat særlige midler til udvikling af forskellige nye redskaber – fx nye kombinationer af uddannelse og jobtræning, forsøg med tidlig aktivering og nye aktiveringstilbud som fx Isbryderordningen rettet mod højtuddannede. Når staten har fralagt sig ansvaret for denne opgave, er det altså op til kommunerne selv at iværksætte aktiviteter, der kan medvirke til at udvikle beskæftigelsespolitikken.

IDA anbefaler

→ at kommunerne samarbejder med lokale og regionale erhvervsfremmeaktører og uddannelsesinstitutioner om at udvikle redskaber, der kombinerer erhvervs-, uddannelses- og arbejdsmarkedspolitikken. Dette kræver et tværkommunalt samarbejde, hvis potentialet skal udnyttes fuldt ud.

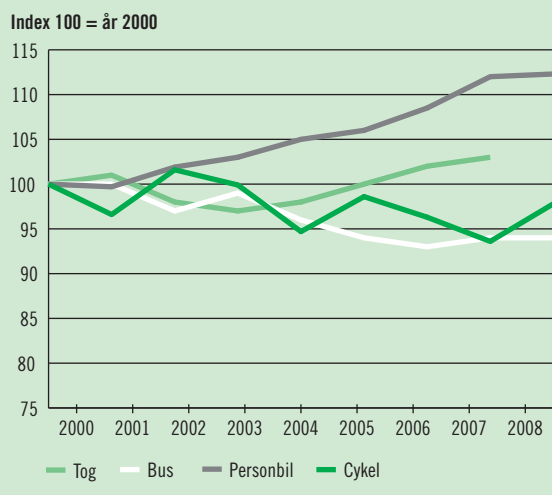
SUPPLERENDE MATERIALE

- "Ingeniørforeningens forslag til arbejdsmarkedsreform", IDA (2009)
- "Sådan løser vi ingeniørmanglen – 10 forslag til flere ingeniører", IDA (2006)
- "Prognose for ingeniørmangel", IDA Analyse (2009)

UDFORDRINGER

Transportsektoren står over for en stor udfordring: Trængselsproblemerne i kommuner og regioner skal løses, og et alt for højt CO₂-udslip bringes ned. En reel forbedring eller bare en opbremsning kræver, at langt flere mennesker ændrer transportmiddel fra bil til cykel eller kollektiv transport.

FIGUR 3: UDVIKLING I PERSONTRANSPORT I HELE DANMARK

Kilder: Vejdirektoratet – trafikindek; Transportministeriet – Status for den kollektive bustrafik, januar 2009; DSB – DSB hovedtal 1996-2007; IDAs egne beregninger.

Som ovenstående figur viser, er trafikken med cykler og busser faldet siden 2000. Ganske vist er der sket en mindre stigning i cykeltransporten de seneste par år, men den er endnu ikke oppe på år 2000 niveau.

Bedre forhold for cyklister og bedre bustransport er afgørende for, at det vil lykkes at nedbringe transportsektorens CO₂-udslip. Her kan kommunerne og regionerne gøre en forskel.

Der vil fx være meget at hente ved bedre busdrift, så busserne er attraktive sammenlignet med bilerne. Selve busserne kan også gøres bedre. Flere steder i Danmark er der forsøg i gang med gasbusser, biodiesel, elbusser, letvægtsbusser og incitamentsprojekter til reducere af brændstofforbruget.

TABEL 1: PROCENTVIS FORDELING AF TUR LÆNGDER OG TRANSPORTFORMER

Turlængde	Gang	Cykel	Bil	Tog	Bus	I alt
1-2 km	34%	29%	34%	0%	2%	100%
3-4 km	10%	22%	63%	1%	4%	100%
5-6 km	6%	21%	64%	2%	7%	100%
7-10 km	1%	10%	80%	2%	8%	100%
11-15 km	0%	5%	83%	5%	7%	100%
16-20 km	0%	2%	84%	9%	5%	100%
21-30 km	0%	1%	85%	10%	4%	100%
31-40 km	0%	1%	81%	14%	3%	100%
41-50 km	0%	2%	85%	12%	1%	100%
51-100 km	0%	1%	85%	14%	1%	100%
101-200 km	0%	0%	80%	19%	2%	100%
201-300 km	0%	0%	52%	43%	5%	100%
> 301 km	0%	0%	47%	43%	10%	100%

Kilde: Transportvaneundersøgelsen 2006, DTU Transport.

Tal fra Transportvaneundersøgelsen 2006 (se ovenstående tabel) viser, at 29 % bruger cyklen på korte ture (1-2 km), mens 34 % tager bilen. Jo længere afstand, des større bliver skellet: Ved 7-10 km tager 10 % cyklen, mens 80 % tager

bilen³. Vi cykler gennemsnitligt 400 km pr. dansker om året, hvor hollænderne efter en målrettet indsats har holdt deres gennemsnit på mere end 700 km om året⁴. Der er ingen tvivl om, at flere cyklister er en fordel for både miljøet og folkesundheden, men skal en større del af persontransporten flyttes over til pedalkraft, skal det være mere attraktivt at være cyklist.

OPINIONEN BAG TRAFIKAL NYTÆNKNING

- 83 % af danskerne ønsker, at det offentlige gør mere for at mindske trafikens miljø- og klimaproblemer.
- 50 % af danskerne mener, at udbygning af den kollektive trafik skal prioriteres højere end udbygning af vejnettet, mens kun 28 % mener, at vejnettet skal prioriteres højere.
- Over 60 % af danskerne vil i højere grad benytte den kollektive trafik som daglig transportform, hvis den bliver hurtigere og mere direkte med færre skift.
- 50 % af danskerne vil i højere grad benytte den kollektive trafik som daglig transportform, hvis skiftemulighederne mellem transportformerne forbedres.
- 40 % af danskerne vil i højere grad benytte den kollektive trafik som daglig transportform, hvis det bliver lettere at parkere ved stationerne.

Kilde: "Effektiv mobilitet – øget konkurrenceevne og bedre miljø. Interviewundersøgelse", Danske Regioner, 2008.

LØSNINGSFORSLAG

I transportforliget "En grøn transportpolitik" er der afsat 9,1 mia. kr. i puljer til særlige indsatsområder, herunder 1 mia. kr. til bedre fremkommelighed for busser, 300 mio. kr. til ordninger og projekter, der skal øge antallet af buspassagerer og 1 mia. kr. til mere cykeltrafik.

Alle kommuner kan søge midler fra puljerne frem til 2010. Det er Trafikstyrelsen, der administrerer begge puljer.

Mere brug af ITS

Intelligente transportsystemer kan bidrage både til bedre fremkommelighed og bedre passagerservice. Ved at installere en pc i bussen kan passagererne få oplysning om ventetider. Det kunne fx være nedtællingsure på stopstederne, informationer til mobiltelefoner og på skærme i bussen. Dette er i sig selv en væsentlig kvalitet for passagererne. Men også fremkommeligheden kan forbedres: Bussen kan gives prioritering i lyskryds eller på motorveje, og indsamling af data kan hjælpe til bedre planlægning af bustrafikken.

IDA anbefaler

- at kommunerne/regionerne fremmer brug af ITS løsninger til at gøre den offentlige bustrafik mere attraktiv.

3. "Tekniske energianalyser og samfundskononomisk konsekvensvurdering", IDAs klimaplan 2050, Baggrundsrapport, tabel 14 (2009)

4. Dansk Cyklist Forbund: [http://www.dcf.dk/media\(592,1030\)/Notat_til_Folketingets_Trafikudvalg_i_forbindelse_med_foretr%C3%A6de.pdf](http://www.dcf.dk/media(592,1030)/Notat_til_Folketingets_Trafikudvalg_i_forbindelse_med_foretr%C3%A6de.pdf)

Forbedret adgang til kollektiv trafik

Busserne er et vigtigt led i fødekæden til tog, men også til andre busser. God og let adgang til kollektiv trafik (både fra cykel til bus og fra det ene kollektive transportmiddel til det andet) er vigtig. Det skal være rart og trygt at opholde sig ved stoppesteder og ved terminaler, ligesom der skal være gode muligheder for at parkere cyklen og let adgang til information om de videre rejsemuligheder.

IDA anbefaler

- at kommunerne opgraderer og fornyer nedslidte trafikterminaler.
- at kommunerne gennem anlæg af mere cykelvenlige adgangsveje eller egentlige cykelruter forbedrer cyklisters adgang til stationer.
- at kommunerne ved stationer og større stoppesteder sørger for rigelig og overdækket mulighed for cykelparkering.

Mere sikker cykeltrafik på de korte distancer

Specielt på de korte distancer bør en del af persontransporten rykkes fra biler til cykler. En adskillelse fra den øvrige trafik i form af cykelveje eller cykelruter er en fordel, ikke mindst sikkerhedsmæssigt. Det vil gøre det langt mere attraktivt, også for skolebørn, at cykle til skole i stedet for at blive kørt i bil.

IDA anbefaler

- at cykelstier bliver tænkt med i vejplanlægningen. Der skal være rigelig plads på cykelstierne og sikre vejkryds, der gør det attraktivt at cykle i byerne.

SUPPLERENDE MATERIALE

- "VISIONER – for den regionale og lokale kollektive trafik", Danske Regioner, KL, Trafikselskaberne i Danmark. (2009).
- "IDAs Klimaplan 2050", IDA (2009). IDAs bidrag til det internationale projekt Future Climate
- "Bedre samspil mellem cyklen og den kollektive trafik – Idékatalog", Trafikstyrelsen, (August 2009).

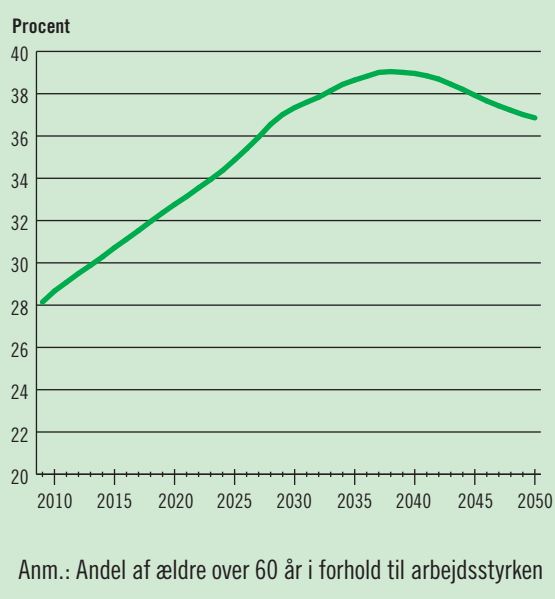
UDFORDRINGER

Kommunerne har ansvaret for ældrepleje og sygdomsforebyggelse foruden dele af genoptræningsindsatsen. Det ansvar bliver ikke mindre. Prognoser viser, at fremtiden vil byde på flere pleje- og behandlingskrævende ældre og borgere med kroniske sygdomme. I dag er antallet af kronisk syge 1,8 millioner danskere. Det forventes, at antallet af kronikere vil stige med 400.000 personer de næste 7 år, så antallet af kronikere vil være 2,2 millioner i 2016⁵.

Det bliver en stor udfordring for kommunerne at sikre kvalificeret arbejdskraft i de kommende år. Mange ansatte går på pension, og kun små ungdomsårgange venter. Kvaliteten af de borgernære velfærdsydelser skal samtidig fastholdes eller forbedres – inden for de samme eller strammere budgetter.

Behovet for arbejdskraft vil ifølge tal fra FOA allerede i 2015 stige med yderligere 7.000 medarbejdere og i 2020 med 12.000 medarbejdere i den danske ældresektor, sideløbende med at arbejdsstyrken mindskes. På europæisk plan er udfordringerne de samme⁶.

FIGUR 4: UDVIKLING I PERSONER OVER 60 ÅR

Kilde: Danmarks statistik og egne beregninger

5. www.scleroseforeningen.dk

6. "Omsorgsteknologi kan give mere tid til pleje i ældresektoren", Analyse udarbejdet for IDA af Rambøll Management (2007)

LØSNINGSFORSLAG

En måde at tackle de udfordringer, vi står over for, er at inddrage velfærdsteknologi i opgaveløsningen. De velfærdsteknologiske løsninger er primært målrettet at forebygge hospitalsindlæggelser, gøre borgere selvhjulpne og trykke i eget hjem, plejeboliger el. lign. Velfærdsteknologi er et paraplybegreb for en række teknologiske løsninger og intelligente hjælpemidler såsom patientkufferter, robottoiletter, GPS monitoring af demente m.m.

Eftersom det meste af Vesteuropa, Nordamerika og dele af Sydøstasien står over for nogle af de samme demografiske udfordringer som Danmark, vurderer Ingeniørforeningen, at der er et væsentligt erhvervsmæssigt vækstpotentiale i velfærdsteknologi. Måske endda et nyt vindmølleeventyr.

Potentialet i systematisk inddragelse af velfærdsteknologier er, at kommunerne på sigt kan:

- Sikre tidssvarende velfærdsydelser til borgerne
- Sikre et bedre arbejdsmiljø for de ansatte i den kommunale pleje- og velfærdssektor
- Skabe fundament for økonomisk og beskæftigelsesmæssig vækst

FAKTA OM SUNDHEDS- OG VELFÆRDSTEKNOLOGI

- Hele 71 % af danskerne ser nye teknologiske løsninger og intelligente hjælpemidler som et initiativ, der skal prioriteres som løsning for flere ressourcer til ældre- og plejesektoren. (Se IDA Analyse, "Danskernes holdning til velfærdsteknologi og fremtidens ældrepleje.")
- 91 % af danskerne finder, at nye teknologier er spændende, og at de ønsker at afprøve en bred vifte af hjælpemidler. Kun 6 % føler sig overvejende utrygge ved ny teknologi. (Se IDA Analyse, "Danskernes holdning til velfærdsteknologi og fremtidens ældrepleje.")
- Der udføres i øjeblikket en række demonstrations- og implementeringsprojekter med velfærdsteknologier, der er arbejdskraftbesparende rundt om i landets regioner og kommuner finansieret gennem Fonden til investering i arbejdskraftbesparende teknologi, ABT-fonden (se www.abtfonden.dk).

En klar strategi

Velfærdsteknologier kommer ikke af sig selv. Det er afgørende for succes, at der er en strategi for arbejdet med implementering af velfærdsteknologi i kommunen, der sikrer et ledelsesmæssigt og politisk commitment til en velfærdsteknologisk satsning. Som med implementering af al mulig anden teknologi kræver det investeringer, omhyggelig afdækning af teknologiske behov, omlægning af arbejdsprocesser, efteruddannelse af personale m.m. at implementere ny velfærdsteknologi. I denne proces kan en klar strategi give retning, delmål og fokus.

IDA anbefaler

- at der i alle kommuner laves en strategi for at inddrage og implementere velfærdsteknologi på forebyggelses-, pleje-, og handicapområderne.

Igangsæt projekter og opsøg erfaringer

Der er velfærdsteknologiske løsninger og produkter, der er klar til brug. Det er vigtigt, at vi begynder at bruge de teknologier, der allerede nu virker, og at vi gør os erfaringer. Ellers kommer vi ikke til at kunne bruge velfærdsteknologi til at understøtte sundheds- og velfærdsydelser og imødegå udfordringerne med flere ældre og flere borgere med kroniske sygdomme. IDA opfordrer derfor til, at kommunerne igangsætter velfærdsteknologiske projekter. Erfaringer viser, at meget små projekter for små grupper af borgere (under 20 borgere) har det med at køre en kort årrække for derefter at blive lukket ned. Med større projekter (+20 borgere) er der bedre chance for, at projekterne forsætter og udvikles, og at teknologierne forbedres og tilpasses undervejs. Endnu er der ingen steder, hvor kommunerne kan søge efter systematisk viden om de hidtidige erfaringer, der er gjort med velfærdsteknologi. Det gør det så meget desto vigtigere, at kommunerne selv er opsøgende i forhold til at få del i erfaringerne, så der ikke spildes unødige ressourcer på at gentage andres erfaringer.

IDA anbefaler

- at der igangsættes projekter med at afprøve velfærdsteknologier af en vis størrelse (+ 20 borgere).
- at kommunerne sikrer relevant videndeling med andre kommuner om deres erfaringer, så den dybe tallerken ikke skal opfindes flere gange. Det kan fx gøres gennem Carenet eller andre fora (Se www.carenet.nu).

Klare kravspecifikationer og ledelsesmæssig parathed

Alt for mange teknologiske løsninger ender med at blive forkastet, fordi teknologiernes potentiale ikke står mål med forventninger og behov. Det er derfor vigtigt, at projekter sættes i gang på baggrund af gode kravspecifikationer til den teknologi, der skal anvendes. Derudover skal der være parathed fra ledelse og personale til at se på, hvordan arbejdsprocesser kan omlægges, så alle får mest muligt ud af potentialet i teknologien.

IDA anbefaler

- at personale og borgere, såvel som andre relevante faggrupper – ingeniører, designere mv. – inddrages i udviklingen af kravene til velfærdsteknologiske løsninger.
- at arbejdsprocesser systematisk tilpasses, så de passer sammen med de nye teknologier, og således at både personale og borgere får gavn af det potentiale, der er i velfærdsteknologierne.

Idékonkurrence og samarbejdsprojekter

Kommunerne bør invitere virksomhederne indenfor og opfordre dem til at komme med løsninger, hvor kommunalt ansatte samt ingeniør-, it-, design- og andre virksomheder får mulighed for at indgå i udviklingsprojekter og byde ind på løsning af plejeopgaver mm. Det vil give nye perspektiver på arbejdsgange og velfærdsløsninger.

IDA anbefaler

- At et mindre antal virksomheder i forbindelse med idékonkurrencer om nye løsninger betales for at kvalificere deres idé. Alle disse virksomheder vil således drage nytte af den indsigt, samarbejdet med kommunerne giver.
- At vinderen af idékonkurrencen får en fornuftig honorering for sin løsning, når den implementeres i kommunen – der skal dog også tages højde for, at kommunen har bidraget økonomisk til kvalificering af ideen.

SUPPLERENDE MATERIALE

- "Danskernes holdning til velfærdsteknologi og fremtidens ældrepleje", IDA Analyse (2009)
- "Med mennesket i centrum – Hvad bør der gøres?", Ældresagen (2009)

Links

WWW.CARENET.NU

Et af de få netværk, hvor der samles på erfaringer med velfærdsteknologi, og hvor kommuner kan mødes med organisationer og virksomheder.

WWW.VELFAERDSTEKNOLOGI.NU

På dette site findes publikationerne:

- Erhvervspotentiale og barrierer i udnyttelsen af velfærdsteknologier og løsninger
- Velfærdsteknologi og -service i Region Syddanmark
- Velfærdsteknologier på social- og sundhedsområdet

WWW.ABTFONDEN.DK

Her kan man læse mere om hvilke projekter der støttes af ABT-fonden (Fonden til investering i arbejdskraftbesparende teknologi).

WWW.MEDCOM.DK

Her kan man læse om PERSONA-projektet, der har til formål at sikre at ældre borgere kan blive længst muligt i eget hjem og i eget nærområde ved hjælp af IT understøttelse.

OFFENTLIGE BYGNINGER

UDFORDRINGER

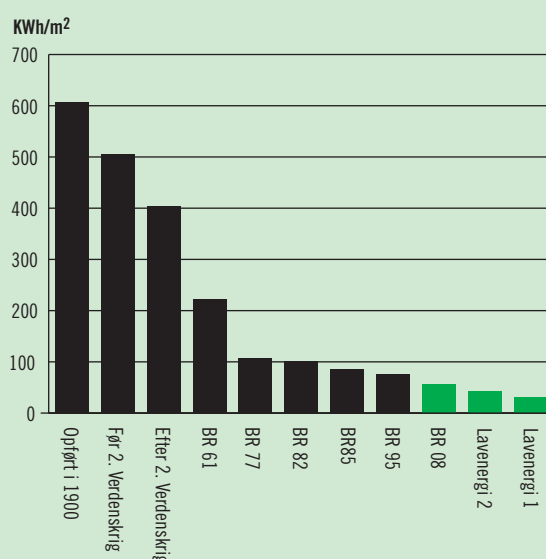
De offentlige bygninger i Danmark udgør ca. 10 % af den samlede bygningsmasse og har derfor en volumen, der gør det aktuelt at sikre, at forbedringer bliver foretaget i overensstemmelse med nyeste viden om bl.a. energibesparende teknikker.

Desværre halter mange kommuner og regioner bagefter, selv med den løbende vedligeholdelse af store dele af deres bygninger. Dansk Byggeri har vist, at det nuværende budgetniveau for kommunerne betyder et fortsat stigende renoveringsbehov, der i 2011 vil være på 14,1 mia. kr. Renovering af den kommunale bygningsmasse er langt nede på listen, når kommunerne skal prioritere. Eksempelvis anslår Dansk Byggeri, at der i 2008 er et vedligeholdelsesbehov på 3,7 mia. kr. på folkeskolerne, mens der i forlængelse af budgetforhandlingerne i kommunerne i 2008 kun blev budgetteret med ca. 0,9 mia. kr. Fastholdes dette budgetniveau, vil kommunerne i 2011 stå med et akkumuleret vedligeholdelsesbehov på folkeskolerne på ikke mindre end 5,3 mia. kr., uden at der er medtaget eventuelle følgeskader af manglende renovering.

Energiforbruget i offentlige bygninger, boliger og erhvervsbyggeri udgør i dag mere end 40 % af det samlede danske energiforbrug og koster godt 45 mia. kr. årligt. Skal udslippet af drivhusgasser for alvor reduceres, er det derfor afgørende, at det lykkes at reducere energiforbruget i bygninger.

Ingeniørforeningen har tidligere påpeget det massive energispild, der er i eksisterende bygninger. Eksempelvis har SBI vist, at der kan spares omkring 23 % af den energi, der bruges til varmt vand og opvarmning af husene, ved enkelte stærkt rentable forbedringer.

FIGUR 5: ENERGIFORBRUG FOR BYGNINGER OPFØRT EFTER FORSKELLIGE BYGNINGSREGLEMENTER

Anm. Der er tale om modelberegninger for samme bygning opført efter forskellige bygningsreglementer (BR)

Kilde: Ole Michael Jensen: "Virkemidler til fremme af energibesparelser i bygninger".

SBI 2009:06.

MODERNISERING AF FOLKESKOLER GIVER ET POSITIVT AFKAST

Med udgangspunkt i SBI's beregninger viser et konservativt overslag, at der kan hentes 23 % energireduktion på opvarmning af folkeskolerne. Det kan ske ved en merinvestering i forbindelse med renovering af folkeskolerne på 710 mio. kr.

Effekten af forbedringer af folkeskolens undervisningsfaciliteter vil ikke blot kunne måles i reducerede energiodgifter, men det vil også kunne ses ved forbedringer i elevernes muligheder for indlæring, og at arbejdsmiljøet for lærere og elever bliver forbedret.

DÅRLIG VEDLIGEHOLDELSE ER EN DYR MÅDE AT SPARE PENGE PÅ

Bygninger skal vedligeholdes pga. slid og almindelig ældelse. Undlader politikerne at foretage den nødvendige vedligeholdelse, risikerer man, at bygninger lider følgeskader. Eksempelvis kan en revne i fundamentet føre til udbredte fugtskader i hele bygningen. Det er derfor vigtigt, at renoveringerne bliver foretaget umiddelbart efter og helst før, skaden opstår. Manglende vedligeholdelse af bygninger kan på grund af bygningsskader fordyre vedligeholdelsen med op til 30 %.

Samtidig er det vigtigt, når vedligeholdelsen foretages, at der tages hensyn til den nyeste viden inden for området. Landets folkeskoler skal ikke restaureres til fordums skønhed, men skal renoveres og bringes i en stand, der er tidssvarende. Dette inkluderer miljørigtig renovering, sådan at miljøet ikke belastes unødigt af den daglige brug af bygningerne.

LØSNINGSFORSLAG

Renovering af offentlige bygninger

Helt overordnet er det nødvendigt, at renoveringer af de offentlige bygninger prioriteres – sideeffekten af at igangsætte renoveringer nu vil være øget beskæftigelse i en tid, hvor byggebranchen er nede i omdrejninger.

Når renoveringerne af bygninger projekteres, bør kommuner og regioner altid sikre, at renoveringen er energi-fremtidssikret. Det er oplagt – og økonomisk fornuftigt på langt sigt – at man i forbindelse med renoveringerne sikrer, at energibesparelser indtænkes. Der er store besparelser at hente for kommunerne.

IDA anbefaler

- at kommuner og regioner fremskynder renovering af egne ejendomme, så efterslæb på vedligeholdelse indhentes.
- at kommuner og regioner har stor fokus på potentialerne for energibesparelser, når de offentlige ejendomme skal renoveres.
- at kommuner og regioner indgår aftaler med private virksomheder gennem ESCO-modellen, hvor en privat virksomhed står for energibesparelsesinvesteringen og i en aftalt periode herefter får den optjente besparelse.

SUPPLERENDE MATERIALE

- " Virkemidler til fremme af energibesparelser i bygninger", Ole Michael Jensen, SBI (2009:06)
- "Analyse af vedligeholdelseefterslæbet i Danmark", Analyserapport Dansk Byggeri (2008)
- "IDAs Klimaplan 2050", IDA (2009) – IDAs bidrag til det internationale projekt Future Climate

UDFORDRINGER

Jordens klima ændrer sig, og overordnet set kan vi i Danmark forvente, at især vintrene vil blive mere våde og varmere, mens sommerperioderne bliver præget af længere tørkeperioder, der så til gengæld afløses af kraftig regn. Vinden forventes også at blive mere ekstrem med kraftigere storme, og på sigt vil smeltning af polernes ismasser betyde stigninger i vandstanden i ydre såvel som indre farvande. Der forventes en generel stigning i havniveauet på 0,15-0,75 m – både ved Vestkysten og i de indre danske farvande. Ved ekstreme stormfloder forventes den maksimale vandstand at øges 0,45-1,05 m ved Vestkysten. Efter år 2100 forventer klimaforskere endnu højere havstigninger – mellem 1,5 og 3 m⁷.

IDA har spurgt 400 ingeniører og andre fagfolk, som til daglig arbejder med klimatilpasning, hvordan de mener, det står til med den danske klimatilpasningsindsats – og hvad de politiske beslutningstagere først bør forholde sig til. Svaret er den kraftigere nedbør. Otte ud af ti fagfolk vurderer, at kraftige regnskyl får stor eller endda meget stor betydning i Danmark.

De kraftige regnskyl vil især sætte kloaksystemerne under pres. Det betyder, at oversvømmelser af kældre, bygninger, veje, banestrækninger og lavtliggende arealer vil optræde stadigt hyppigere. Dette synspunkt bakkes op af Danmarks Meteorologiske Institut (DMI), der forventer en tendens til flere episoder med meget kraftig nedbør, især om efteråret. Mængden af den kraftige nedbør forventes at stige med mindst 20 %. Oversvømmede kældre er dårligt for huse i almindelighed og har betydning for huspriserne samt muligheden for på sigt at forsikre sit hus.

Hvis klimatilpasning var et fast punkt i den kommunale planlægningsproces, ville det gøre den danske klimatilpasningsindsats mere konsekvent og gennemskuelig for alle aktører. Der skal vælges mellem de forskellige løsninger – i dialog med borgerne. Politikerne skal prioritere, og det skal ske lokalt. Det gælder planlægningen af drikkevandsforsyningen, dige- og havnebyggeri såvel som etablering af grønne korridorer til beskyttelse af dyre- og planteliv.

KONSEKVENSER AF MANGLENDE INDSATS PÅ KLIMATILPASNINGSOMRÅDET

Den første udfordring er i forhold til den kraftigere nedbør, som allerede har givet en lang række kommuner problemer. Oversvømmelser som følge af utilstrækkelig kloakering kan betyde forurening af drikkevandet, problemer for borgerne med at få deres huse forsikret og i sidste ende faldende grundpriser.

Økonomisk set er klimatilpasningsområdet kendetegnet ved, at det betyder relativt store investeringer. Det er derfor mest hensigtsmæssigt, at investeringer sker løbende. Hvis ikke kommunerne hurtigt kommer i gang, kan manglende klimatilpasning på sigt give kommunerne store økonomiske problemer.

LØSNINGSFORSLAG

Risikovurdering og planlægning på vandområdet

Der skal tages fra hele den kommunale værktøjskasse, ikke mindst når det gælder klimatilpasning over de kraftige regnskyl. Det handler om en helhedsorienteret tilgang: Tiltag fra Vandrammedirektivet, Badevandsdirektivet og Oversvømmelsesdirektivet skal holdes op mod konkret viden om nedbør og vandstand i kommunen, ligesom kloaknettets og spildevandssystemets styrker og svagheder skal med ind i overvejelserne.

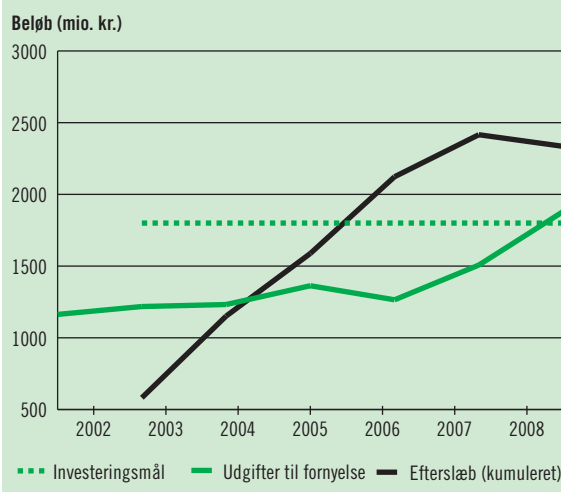
IDA anbefaler

- at kommunerne tænker klimatilpasning ind i alle projekter vedrørende håndtering af spildevandssystemer, så systemerne fremtidssikres.
- at de forventede klimaændringer allerede nu inddrages i de kommunale vandforsyningsplaner. Det bliver meget dyrt, hvis man for sent får fokus på behovet for klimatilpasningen i forhold til drikkevandsforsyningen.
- en tværfaglig koordinering i kommunen og måske på tværs af kommuner, der har fælles recipienter, fx vandløb og søer.

Kloakering er en stor kommunaludfordring

Mange kommuner er opmærksomme på kloakernes tilstand og har sat ind med tiltag. Efterslæbet har dog desværre været så stort, at der stadig er lang vej igen. IDA har i en analyse fra 2008 dokumenteret, at kommunerne har oparbejdet et efterslæb på 2,1 mia. kr. i forhold til vedligeholdelsen af Danmarks kloakker. Analysen viste også, at kun godt halvdelen af kommunerne i undersøgelsen havde en færdig plan for vedligeholdelse og modernisering af kloaksystemet.⁸ Det er uholdbart, at der årti efter årti er oparbejdet et stigende efterslæb på fornyelsesinvesteringer. Efterslæbet bør indhentes over de næste 5 år.

FIGUR 6: FORNYELSESINVESTERINGER 2002-2008 OG EFTERSLÆB 2003-2008 FOR KLOAKSYSTEMET I DANMARK

Kilde: "Kommunernes investeringer i Kloakfornyelse" Rambøll rapport udarbejdet for IDA (2008)

I lyset af klimaforandringer og øvrige udfordringer med kloakering bør kommunerne have fokus på alternative tiltag, der kan begrænse presset på kloaksystemet.

IDA anbefaler

- at kommunerne analyserer situationen vedrørende deres kloaksystemer og udarbejder de påkrævede kloakfornyelsesplaner samt sikrer, at disse tager højde for klimaforandringerne. Nødvendige kloakreoveringer bør derefter straks påbegyndes.
- at kommunerne gør det attraktivt at udnytte regnvand og genbruge vand.
- at kommunerne arbejder med alternative metoder til afledning af overfladevand ved fx nedsivning.
- at kommunerne indarbejder mål i byplanlægningen om at befæstede arealer (boligmasser, terrasser, m.m.) formindskes.

SUPPLERENDE MATERIALE

- "IDAs Klimaplan 2050", IDA (2009) – IDAs bidrag til det internationale projekt Future Climate
- "Klimatilpasning", IDA Analyse (maj 2009)
- "Tilstanden i landets kloaksystemer", IDA Analyse (maj 2008)